

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Bank S.A. z siedzibą w W.

przeciwko M. S. i S. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 28 maja 2024 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Warszawie z 2 lutego 2018 r., sygn. I Nc 33/18

- 1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Pismem z 19 grudnia 2022 r. Prokurator Generalny wywiódł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 lutego 2018 r., sygn. akt I Nc 33/18 w sprawie z powództwa Bank S.A. z siedzibą w W. przeciwko M. S. i S. S. o zapłatę.

Powyższy prawomocny nakaz zapłaty został zaskarżony – na podstawie art. 89 § 1 i § 2 oraz art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. z 2024, poz. 622; dalej jako: u.SN) z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności orzeczeń sądowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej – w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zarzucił:

1. naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP, a mianowicie: w art. 2 zasady sprawiedliwości społecznej, ustalonej w art. 76 w Konstytucji zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz określonego w art. 45 ust. 1 prawa do rzetelnej procedury sądowej, poprzez wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym uwzględniającego żądanie powoda wynikające z zawartej przez M. S. i S. S. z Bank S.A. (obecnie Bank S.A.) umowy o kredyt hipoteczny nr [...] z dnia 31 lipca 2009 r. w całości bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy oraz mimo abuzywności części postanowień umowy kredytowej łączącej strony z której wynikało zobowiązanie, podczas gdy z treści zgromadzonych w sprawie dowodów wynikało, że powód swoje roszczenie wywodzi na podstawie nieważnej umowy kredytu, jako sprzecznej z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 385¹ k.c., której postanowienia określały wzajemne świadczenia stron w sposób nieadekwatny, umożliwiając powodowi poza jakąkolwiek kontrolą na swobodne kształtowanie wzajemnego świadczenia pozwanych, a tym samym ukształtowanie obowiązków i uprawnień stron pozostawało w sprzeczności z naturą umowy kredytowej i jako takie przekraczało granicę swobody umów;

2. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 385¹ k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa kredytu hipotecznego „X.” waloryzowana kursem CHF nr [...] z dnia 31 lipca 2009 r., w oparciu o którą powodowy bank wywiódł żądanie zapłaty jest w całości ważna, jako zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej treść i cel z uwagi na zawarte klauzule abuzywne, po usunięciu których nie można ustalić wysokości roszczenia, oraz uznać za udowodnioną obliczoną na podstawie nieważnych postanowień umowy, kwotę żadaną w pozwie, jest sprzeczna z celem i naturą umowy kredytu, a także z zasadami współżycia społecznego i w tym zakresie umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą;
3. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 485 § 3 k.p.c. w związku z art. 486 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania orzeczenia) poprzez wydanie orzeczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty, podczas gdy z uwagi na wątpliwości dotyczące stosunku podstawowego tj. umowy kredytu hipotecznego „X.” waloryzowanej kursem CHF nr [...] z dnia 31 lipca 2009 r. nie było podstaw do wydania nakazu zapłaty i Sąd był zobowiązany do skierowanie sprawy na rozprawę.

W oparciu o powyższe zarzuty, rozwinięte następnie w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, Prokurator Generalny, działając na podstawie art. 91 § 1 u.SN, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie I Wydział Cywilny z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Skarżący Prokurator Generalny wskazał, że pozwem z dnia 7 grudnia 2017 r. Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł w dniu 8 grudnia 2017 r. do Sądu Okręgowego w Łodzi o zasądzenie od M. S. i S. S. w postępowaniu nakazowym kwoty 312 826,65 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 312 826,65 zł od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że M. S. i S. S. w dniu 31 lipca 2009 r. zawarli z ówczesnym Bank S.A. z siedzibą w W. (obecnie Bank S.A. z siedzibą w W.) umowę nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „X.” waloryzowany kursem CHF (franka szwajcarskiego). Na mocy postanowień § 1 ust. 1-3 przedmiotowej umowy ówczesny Bank S.A. udzielił M. S. i S. S. kredytu w kwocie 229 000,00 zł indeksowanego (waloryzowanego) kursem CHF na zakup na rynku wtórnym prawa własności lokalu w M. przy ul. [...]. Zgodnie z § 1 ust. 3a kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec 15 lipca 2009 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej Bank S.A. wynosiła 83 579,69 CHF, kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku, zaś wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, mogła być różna od podanej w niniejszym punkcie. Kredyt został udzielony na 312 miesięcy z ratami kapitałowo-odsetkowymi równymi. Zgodnie z § 9 oprocentowanie kredytu było według zmiennej stopy procentowej LIBOR 3M dla waluty CHF.

Zapisy § 10 ust. 4 umowy przewidywały iż raty będą spłacane w złotych po ich uprzednim przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Bank S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (Prezes UOKiK wpisał to postanowienie jako niedozwolony wzorzec umowy, niedozwoloną klauzulę wobec Bank S.A. - obecnie Bank S.A. nr Klauzuli [...]).

Natomiast § 12 ust. 4 umowy stanowił, iż wcześniejsza spłata kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej Bank S.A. obowiązującym na dzień i godzinę spłaty. Kredyt wynikający z powyższej umowy zabezpieczony został hipoteką umowną kaucyjną ustanowioną na lokalu mieszkalnym stanowiącym odrębną nieruchomość, dla którego Sąd Rejonowy Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w Policach prowadzi księgę wieczystą nr KW [...].

Kredytobiorcy w okresie od 15 września 2009 r. do dnia 8 września 2014 r. dokonali wpłaty na rzecz Banku rat w łącznej wysokości 79 574,42 zł. Z uwagi na problemy finansowe nie byli w stanie kontynuować spłaty rat.

Sąd Okręgowy w Łodzi w dniu 14 grudnia 2017 r., sygn. I Nc 661/17 stwierdził swoją niewłaściwość miejscową i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 2 lutego 2018 r. sygn. I Nc 33/18 Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny orzekł, że pozwani M. S. i S. S. powinni zapłacić solidarnie stronie powodowej Bank S.A. z siedzibą w W. kwotę 312 826,65 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 7 grudnia 2017 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu w kwocie 11 128,00 zł, w tym zastępstwa procesowego 7 217,00 zł.

Pozwani nie wnieśli zarzutów od nakazu zapłaty, a w konsekwencji orzeczenie uprawomocniło się.

Następnie bank skierował sprawę na drogę postępowania egzekucyjnego. Wskutek egzekucji doszło do sprzedaży licytacyjnej lokalu mieszkalnego położonego w M. przy ul. [...], stanowiącego własność M. S. i S. S., dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą nr KW [...]. W rezultacie, po sporządzeniu planu podziału z 16 maja 2017 r., na rzecz Banku S.A. przyznano jedynie kwotę 244 295,12 zł, wobec faktu zadłużenia pozwanych w innych instytucjach. Obecnie nie toczy się żadne postępowanie egzekucyjne z wniosku Banku S.A. przeciwko M. S. i S. S..

Pismem z 16 lutego 2023 r. odpowiedź na skargę nadzwyczajną złożył powodowy Bank S.A. z siedzibą w W., wnosząc o:

1. oddalenie Skargi Nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego w związku z jej bezzasadnością;

2. zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kosztów postępowania wywołanych wniesieniem skargi nadzwyczajnej przez Prokuratora Generalnego w dniu 19 grudnia 2022 r. w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę nadzwyczajną zawarto obszerne uzasadnienie przedłożonych żądań.

M. S. i S. S. również wnieśli odpowiedź na skargę nadzwyczajną. W piśmie z dnia 16 czerwca 2023 r. wnieśli o uwzględnienie skargi w całości, szeroko uzasadniając swoje żądanie.

W odpowiedzi na powyższe, pismem z 9 sierpnia 2023 r. powód wniósł replikę, wskazując, że podtrzymuje dotychczasowe stanowisko w sprawie i kwestionuje skargę nadzwyczajną złożoną przez Prokuratora Generalnego, wnosząc o jej oddalenie w całości, przedstawiając obszerne uzasadnienie swojego żądania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, albowiem nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 lutego 2018 r., sygn. akt I Nc 33/18 w sprawie z powództwa Bank S.A. z siedzibą w W. przeciwko M. S. i S. S. o zapłatę, nie odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

- 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub
 - 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub
 - 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego
- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/20). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania

w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21).

W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8). Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

Należy także podnieść, że nakazy zapłaty, tj. orzeczenia wydawane na posiedzeniach niejawnych, w których sąd uwzględnia powództwo w postępowaniu nakazowym i upominawczym (art. 480¹ k.p.c.), są orzeczeniami rozstrzygającymi istotę sprawy w odrębnym postępowaniu procesowym. Ponieważ do orzeczeń tych mają zastosowanie odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej (art. 353² k.p.c.), po ich uprawomocnieniu mają skutki prawomocnych wyroków (por. uchwała Sądu Najwyższego z 28 października 2010 r., III CZP 65/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 27).

W skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał, że w treści spornej umowy kredytu znajdują się klauzule abuzywne. W tym miejscu Sąd Najwyższy wyraźnie podkreśla, że przyczyną uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty nie jest jednoznaczne stwierdzenie nielegalności (abuzywności) przedstawionych postanowień umownych, ale brak ich zbadania w toku postępowania nakazowego przed Sądem Okręgowym w Warszawie. W ocenie Sądu Najwyższego, w analizowanej sprawie z uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty nie wynika, aby sąd *meriti* badał ważność i uczciwy charakter postanowień zawartej przez strony umowy. Wobec powyższego na uwzględnienie zasługuje zarzut naruszenia art. 485-486 k.p.c. Naruszenie powołanych przepisów polegało na rozpoznaniu sprawy w postępowaniu nakazowym, co spowodowało, że Sąd nie poddał ocenie umowy, z której powód wywodził dochodzone pozewem roszczenie, przez pryzmat uregulowań określających zakres swobody kształtowania treści postanowień umów w obrocie konsumenckim. Jednocześnie, z uwagi na to,

że Sąd Okręgowy nie zbadał treści umowy, zarzuty naruszenia art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 385¹ k.c. uznać należy za bezprzedmiotowe jako przedwczesne. Sąd orzekający mógłby je bowiem naruszyć wtedy, gdy zbadałby umowę, ale w swoim orzeczeniu się nie wypowiedział, czy jest ona ważna i czy zawiera postanowienia abuzywne.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 485 § 3 k.p.c. (w brzmieniu z dnia orzekania w przedmiotowej sprawie) nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym może zostać wydany, jeżeli bank dochodzi roszczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty. Trzeba podkreślić jednak, że przepis ten nie zobowiązuje sądu do obligatoryjnego wydania nakazu zapłaty, a jedynie daje sądowi taką możliwość. Przy czym, gdy sprawa dotyczy umowy zawartej z konsumentem, nakaz nie powinien zostać wydany, a sprawa powinna zostać skierowana do postępowania zwykłego w celu zbadania abuzywności postanowień umowy (art. 486 k.p.c. w brzmieniu z dnia orzekania w przedmiotowej sprawie). W przypadku dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentem, sąd ma wyraźną powinność zbadania ważności i uczciwego charakteru postanowień zawartej przez strony umowy. Brak przeprowadzenia tego badania świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi – ochrony takiej konsumentowi nie zapewniono. Wobec powyższego, w ocenie Sądu Najwyższego prezentowana sprawa wymaga skierowania do postępowania zwykłego przed Sądem Okręgowym i przeprowadzenia postępowania dowodowego w istocie, w całości.

Przechodząc dalej, należy wyraźnie podkreślić, że ocena abuzywności konkretnych postanowień kontraktowych zawsze należy do zakresu kognicji sądu *meriti*, z uwzględnieniem konkretnej umowy zawartej przez strony oraz całokształtu okoliczności danej sprawy. W ocenie Sądu Najwyższego w składzie orzekającym, sąd, także w postępowaniu nakazowym, winien badać umowę stanowiącą

podstawę dochodzonego roszczenia pod kątem jej ważności i wiążącego skutku jej postanowień dla jej stron. Przemawiają za tym następujące poniżej argumenty.

Po pierwsze, na gruncie polskiej doktryny nie budzi wątpliwości powinnoś uwzględniania przez sąd zawsze bezwzględnej nieważności czynności prawnych. Oczywiście może być ona realizowana tylko na podstawie materiałów, jakimi sąd orzekając dysponuje. Identyczne stanowisko prezentowane jest w judykaturze. W uchwale Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2005 r., III CZP 26/05, OSNC 2006 r., Nr 4, poz. 63, wyraźnie wskazano, że sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę w każdym stanie sprawy nieważność czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.), jednak tylko na podstawie zgromadzonego materiału. Z kolei w wyroku z 12 grudnia 2008 r., II CNP 82/08, Sąd Najwyższy zajął jednoznaczne stanowisko, w świetle którego sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stadium postępowania nieistnienie czynności prawnej na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Ograniczenie możliwości uwzględniania z urzędu nieważności i nieistnienia czynności prawnej prowadzi do tego, że badanie ważności postanowień konkretnej umowy może być niepełne, tym niemniej, znając jej treść, takie badanie powinno zostać przeprowadzone. Podkreślić bowiem trzeba, że sankcja nieważności bezwzględnej prowadzi do tego, że dana czynność prawna nie wywiera żadnych skutków prawnych. Oznacza to zatem, że dochodzone w sprawie na podstawie bezwzględnie nieważnej umowy roszczenie nie istnieje. Badanie zatem w tym zakresie przez sąd ma charakter fundamentalny dla orzekania.

Po drugie, choć postępowanie nakazowe ma szczególny charakter, jest typem postępowania *ex parte*, gdzie realizacja prawa do wysłuchania drugiej strony została przesunięta do dalszej fazy postępowania (realizuje się w postaci złożenia zarzutów od nakazu zapłaty), to jednak stanowi przejaw działalności orzeczniczej sądu. Specyfika tego postępowania przejawia się zatem w ograniczeniu dowodów, jakie są sądowi dostarczone. Jednak specyfika ta nie zwalnia sądu z badania tychże dowodów; jednym z nich, którym sąd dysponuje, jest treść umowy zawartej przez strony, a więc wymaga ona oceny ważności i istnienia efektu związania stron przez jej postanowienia. Bez tej oceny działalność sądu nie miałaby *de facto* waloru orzeczniczego, lecz rejestracyjny –

wydawanie rozstrzygnięcia na podstawie w najmniejszym stopniu niezwyfikowanych twierdzeń powoda. Groziłoby to daleko idącymi nadużyciami. Przesunięcie do dalszej fazy takiego postępowania realizacji zasady wysłuchania drugiej strony nie wpływa na ograniczenie kontroli, jaką sąd powinien dokonywać z urzędu. Prowadzi jedynie do tego, że w toku dalszego rozpatrywania sprawy druga strona może przedstawić dowody, które jeszcze pełniej mogą pozwolić na ocenę całej sprawy. Zaprezentowane stanowisko można uznać za przyjęte w orzecznictwie. W wyroku z 9 września 2021 r., I NSNc 43/20, Sąd Najwyższy wyraźnie stwierdził, że jeśli są wątpliwości co do ważności umowy stanowiącej podstawę dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji co do zasadności tego roszczenia, ze względu na to, że podstawa umowna żądania pozwu jest częściowo sprzeczna z prawem, sąd nie ma możliwości wydania nakazu zapłaty, lecz powinien skierować sprawę na rozprawę (konsekwentnie w orzecznictwie na tle zastrzegania w umowach odsetek lichwiarskich Sąd Najwyższy przyjmuje, że nie było dopuszczalne wydanie nakazu zapłaty, zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 35/20; wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19).

Wszystkie podniesione racje prowadzą do konkluzji, że w tej sprawie wydanie nakazu zapłaty bez dokonania oceny potencjalnej abuzywności postanowień umownych stanowiło naruszenie prawa. Niezbędne było skierowanie sprawy na drogę zwykłego postępowania, gdzie, po pierwsze, konsument – kredytobiorca mógłby przedstawić dodatkowe argumenty i dowody istotne dla oceny abuzywnego charakteru postanowień zawartej z Bankiem umowy oraz, po drugie, w razie dostrzeżenia ich niedozwolonego charakteru miałby możliwość zajęcia stanowiska co do ważności umowy.

Jedynie na marginesie dodać można, za ugruntowanym już stanowiskiem judykatury, że art. 385¹ i n. k.c. w zakresie swego zastosowania wyłączają regulacje ogólne, co oznacza, iż w zakresie naruszeń właściwości (natury) stosunku prawnego, które spełniają przesłanki określone w art. 385¹ i n. k.c. - reżim niedozwolonych postanowień umownych wyłącza także zastosowanie art. 58 § 1 w związku z art. 353¹ k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22; por. także wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r.,

II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z 27 maja 2022 r., II CSKP 377/22, niepubl.). Wobec powyższego, niewłaściwe jest formułowanie jednocześnie zarzutu naruszenia art. 385¹ k.c., jak i art. 58 § 1 i 3 k.c. w związku z art. 353¹ k.c., jak uczynił to Skarżący.

Zasadny pozostaje zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji RP statuującego zasadę „prawa do sądu”, czyli organu wydającego orzeczenie w tzw. sądowym typie stosowania prawa. Jakkolwiek bowiem prawo to w pierwszym rzędzie interpretowane jest w kontekście tzw. sprawiedliwości proceduralnej, nie można tracić z pola widzenia, że przepis ten statuuje również prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy. Tym samym, obok obowiązków państwa do ukształtowania odpowiedniego systemu wymiaru sprawiedliwości oraz procedury sądowej, prawo to odnosi się także do sądowego stosowania prawa. Jak wskazuje się w doktrynie „rozpatrywanie” oznacza wszechstronne zapoznanie się ze wszystkimi aspektami sprawy, zarówno tymi dotyczącymi czynu poddanego osądowi, jak i normami prawnymi znajdującymi zastosowanie. Jednocześnie zgodnie ze standardem konstytucyjnym sprawa powinna być rozpatrzona sprawiedliwie. Nie ulega wątpliwości, że denotacja nazwy „sprawiedliwie rozpatrzenie sprawy” obejmuje m.in. działanie sądu w oparciu o obowiązujące przepisy prawa.

W związku z zarzutem naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej, zawartej w art. 2 Konstytucji RP, Sąd Najwyższy przypomina, że naruszenie zasad wynikających z art. 2 Konstytucji RP nie może stanowić uzasadnionego zarzutu w ramach pierwszej podstawy szczególnej skargi nadzwyczajnej (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2023 r., II NSNc 127/23).

Przede wszystkim podkreślić należy, że ustawodawca wyraźnie rozdzielił przesłankę ogólną skargi nadzwyczajnej od jej przesłanek szczególnych, w tym określonej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN. Konsekwentnie nie można przyjąć, że naruszenie zasady, o której jest mowa w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN może stanowić jednocześnie naruszenie zasady, o której mowa art. 89 § 1 *in principio* u.SN i *vice versa*. Są to dwie niezależne podstawy skargi nadzwyczajnej.

Ponadto zgodnie z art. 89 § 1 pkt 1 u.SN podstawą skargi nadzwyczajnej może być naruszenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych

w Konstytucji RP. Już samo brzemienne przepisu wskazuje, że chodzi o zasady, które są „określone” (wskazane) w przepisach Konstytucji RP, a nie takie, które zostały „wywiedzione” z art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20; 8 grudnia 2022 r., I NSNc 575/21).

Zauważyć ponadto należy, że zasada demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i wywiedzione z niej zasady pochodne, zawiera się w podstawie ogólnej skargi nadzwyczajnej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN). Uznanie więc, że zasady te mogą stanowić podstawę szczególną skargi nadzwyczajnej rozszerzałaby nadmiernie zakres możliwych do sformułowania zarzutów, pozwalając oprzeć skargę nadzwyczajną na szerokim i niedookreślonym zbiorze zasad pochodnych, wywiedzionych przez Trybunał Konstytucyjny i teorię prawa konstytucyjnego z art. 2 Konstytucji RP. Taka wykładnia godziłaby w istotny komponent prawa do sądu (Konstytucji RP), jakim jest stabilność orzeczeń, zarazem przecząc wyjątkowemu charakterowi skargi nadzwyczajnej, jako środka prawnego, mającego zastosowanie w szczególnych sytuacjach (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20; 8 grudnia 2022 r., I NSNc 575/21).

Zgodnie z art. 76 Konstytucji RP, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Z kolei na mocy art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W badanej sprawie należy uznać, że doszło do działania zagrażającego bezpieczeństwu konsumenta, które to bezpieczeństwo *expressis verbis* podlega ochronie władz publicznych na podstawie art. 76 ustawy zasadniczej. Bezpieczeństwo, o którym mowa w art. 76 Konstytucji RP, należy ujmować szeroko. W szczególności, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, obejmuje ono także bezpieczeństwo prawne. W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r. (I NSNc 2/19) wyjaśniono obszernie, że: jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zasada zaufania obywatela do państwa.

Zasada ta wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona m.in. w takim stosowaniu prawa, by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2001 r., K 27/00). Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia przewidywalność działań organów państwa oraz prognozowanie działań własnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 czerwca 2000 r., P 3/00). Zatem jedną ze składowych zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania obywatela do państwa, wyrażająca się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (w tym duchu, wiążąc kwestię bezpieczeństwa prawnego z potencjalnym naruszeniem art. 76 i art. 2 Konstytucji RP Sąd Najwyższy wypowiedział się już wiele razy; zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19). Wyprowadzono stąd wniosek, że wydanie nakazu zapłaty z naruszeniem przepisów prawa może zostać uznane za godzące w zasadę zaufania obywateli do państwa i prowadzić do zasadności skargi nadzwyczajnej.

Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy w Warszawie dokona analizy treści spornej umowy kredytu, oceniając jej ważność w całości oraz treść poszczególnych zawartych w niej postanowień przez pryzmat przesłanek wynikających z treści art. 385¹ k.c. W przypadku uznania, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w powołanym przepisie, Sąd Okręgowy powinien ponadto ocenić, czy skutek w postaci niezwiązania nimi konsumentów pozwala na utrzymanie umowy w mocy w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił w całości nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 lutego 2018 r., sygn. akt I Nc 33/18 w sprawie z powództwa Bank S.A. z siedzibą w W.

przeciwko M. S. i S. S. o zapłatę, przekazując sprawę temu Sądowi do ponownego rozstrzygnięcia.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu. Powołany przepis z mocy art. 95 pkt 1 u.SN stosuje się również do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]